

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.14 (3182) ●

● ЧАЦВЕР, 22 КРАСАВІКА, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY



**Да скарбаў
ЗЯМНЫХ**
Стар. 2



**Мінскія карані
галівудскага
кінаакцёра**
Бабуля Харысана Форда
была родам з Беларусі
Стар. 3



**Таленавітыя
не па ўзросце**
Лепшыя дзіцячыя
малюнкі амаль з
трыццаці краін трапілі на
выставу ў Мінск Стар. 4

КААРДЫНАТЫ СПАДЧЫНЫ

Размова пра надзённае

У замежжы будуць стварацца новыя беларускія культурныя цэнтры

Іван Ждановіч

Цікавы факт прыводзіўся пад час нядаўняй размовы за круглым сталом, арганізаваным Беларуска-татарскім таварыствам дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. “Беларуская дыяспара ў Расіі і цяпер самая шматлікая, там ёсць розныя суполкі, нацыянальна-культурныя аўтаноміі, якія шмат робяць для захавання традыцый, культурнай спадчыны беларусаў, — шпарка расказвала студэнтка, якая спецыяльна вывучала пытанне. — Паводле перапісу 2002 года ў Расіі пражывала 810 тысяч беларусаў”. Але ўявіце сабе: за апошнія 10-15 гадоў у Расіі беларуская дыяспара скарацілася практычна ў паўтара раза.

Чаму так адбылося? Няпростае пытанне.

Выкладчыкі, студэнты фа-

культэта міжнародных адносін Беларускага дзяржуніверсітэта, прадстаўнікі СМІ гутарылі за круглым сталом і пра іншыя надзённыя праблемы: як захаваць аўтарытэт Беларусі ў свеце, зрабіць больш вядомымі беларускія брэндзі, выкарыстоўваючы рэсурс так званай культурнай дыпламатыі?

Не сакрэт, што ўжо ёсць сусветная мода на культурныя цэнтры. Паспрабавала рухацца ў гэтым кірунку і Беларусь. Дарэчы, вопыт работы першага Беларускага культурнага цэнтра, у польскім Беластоку, створанага восенню 2008 года, абнадзейвае. Але ж, адзначалі выступоўцы, каб ісці далей, трэба прадумаць стратэгію. “Дзейнасць інфармацыйна-культурных цэнтраў за межамі краіны — дарагая справа: патрэбна як мінімум памяшканне, матэрыялы, штатныя



Нацыянальная культура — як прыгожая візітоўка краіны

супрацоўнікі, — акрэсліў перспектывы шляхі культурнай дыпламатыі дэкан факультэта міжнародных адносін, прафесар Віктар Шадурскі. — Таму, на мой погляд, масава яны стварацца не будуць. Нават спецыялісты Францыі, якая традыцыйна ўкладвала шмат сродкаў у папулярныя

сваёй культуры па свеце, цяпер пераасэнсоўваюць падыходы. Нам жа добра было б скарыстоўваць і вялікі рэсурс дыяспары: каб новы цэнтр, калі ствараецца, актывізаваў дзейнасць нашых землякоў за мяжой, каб яны працавалі разам, на адной шырокай платформе”. → **Стар. 2**

ЭНТУЗІЯСТЫ

Кола жыцця Івана Супрунчыка

Народны майстар стварыў у роднай вёсцы на Століншчыне Музей палескага побыту

“Які цяпер крызіс? — голас у Івана Піліпавіча бадзёры. — Паглядзіце: дзеці прыязджаюць да мяне на экскурсіі з розных гарадоў і вёсак, і ў кожнага ў кішэні мабільнік, грошы. Усе, слава Богу, абутыя, апранутыя... А вось я калісьці першыя чаравікі абуў у восем гадоў, пах іх памятаю і сёння...”

Гісторык-самародак, бібліятэкар Іван Супрунчык, мой знакамты зямляк, — карэнны паляшук. Як нарадзіўся, так і жыве ў вёсцы Цераблічы, на Століншчыне, што на самым поўдні Брэсцкай вобласці. Ён у старадаўніх традыцыях сякерай высякае драўляныя скульптуры на самыя розныя, блізкія душы, тэмы. Некаторыя працы

майстра стаяць ля дарог, іх скрыжаваньняў на Палессі, у тым ліку скульптуры Ісуса Хрыста на крыжах, Маці Божай, Іаана Прадцечы... Зробленыя ім выявы апосталаў Пятра і Паўла, дарэчы, нагадваюць мясцовых мужчын: прысэдзістыя фігуры, моцныя рукі, заклапочаныя твары. Цыклы твораў ён прысвяціў тэме Вялікай Айчыннай вайны, Чарнобыльскай трагедыі, стварыў нямала вобразаў асветнікаў, вядомых літаратурных герояў.

Аб’ездзіў, кажа

майстар, паўсвета, ды мілейшага за гэты кутка не знайшоў. Разам з ім жонка, яго каханне і самая бескарысная памочніца, ды гісторыя, яго адвечная любоў. А яшчэ саграе душу створаны ім народны

Музей палескага побыту, у якім ёсць сотні рэчаў землякоў, беларусаў-палешукоў. Майстар апантана вышуквае этнаграфічныя матэрыялы, абрады, паданні, легенды свайго краю, якія потым імкнецца адлюст-

раваць у скульптурных кампазіцыях, жывапісе і графіцы. Сотні цікавых экспанатаў можна пабачыць у яго бібліятэцы-музеі, што ў вялікім павільёне – былым цаху трыкатажнай фабрыкі. Зазірнем туды...

Карані вёскі

“Гісторыя Цераблічаў, казалі старажылы, ідзе з шаснаццаці родаў, якія далі жыццё ўсім вясковым жыхарам, — распавядае Іван Супрунчык. — Назва вёскі, пэўна ж, ад слова “церабіць”: людзі выцерабілі дрэвы і кусты і пасяліліся на гэтым месцы”. Цяпер тая гісторыя ўвасоблена ў дрэве: пасярод музея — 16 драўляных статуяў, гісторык высек іх сам. → **Стар. 3**



Іван Супрунчык

ВЕСТКИ

Вартавыя памяці

Вольга Кабяк

Патрыятычны маладзёжны фестываль, прысвечаны 65-годдзю Вялікай Перамогі, прайшоў у Брэсце

Пачыналі з акцыі “Георгіеўская стужка” ў мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой”. Адбыўся мітынг ля Вечнага агню, ветэраны і моладзь прайшлі па дарозе памяці мемарыяла. Прайшла цырымонія перадачы свяшчэннай зямлі крэпасці кіраўніку беларускай дэлегацыі на VII Міжнародным фестывалі “З Расіяй у сэрцы”: Любоў Крэсеўская даставіць капсулы ў Маскву і Смаленск, там на пачатку мая пройдзе гэты штогадовы Міжнародны форум мастацкай творчасці.

Прывітанне з Прыбайкалля

У Іркуцку беларусы вызначылі развіццё суполкі

Гэта быў ужо IX форум, які правялі актывісты Рэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Іркуцкае Таварыства Беларускай Культуры імя Яна Чэрскага” (ІТБК). Запрашэнне паўдзельнічаць у яго рабоце даслаў у рэдакцыю старшыня суполкі Алег Рудакоў.

Адна з самых буйных і дзейных суполак беларусаў у Прыбайкаллі была ўтворана 31 мая 1996 года. Гэта добраахвотная грамадска-асветніцкая арганізацыя. Энтузіясты паставілі на мэце: адраджаць і развіваць духоўныя і культурныя традыцыі беларускага народа, распаўсюджаць і падтрымліваць нацыянальныя звычкі, адметныя жыццёвыя ўклады.

“За 14 гадоў праведзена велізарная работа, — паведамляе А.Рудакоў. — Мы арганізавалі шмат сацыяльна значных мерапрыемстваў, далучылі да арганізацыі сотні людзей. Цяпер суполка вядзе работу па дваццаці асноўных кірунках, створана ўжо 12 аддзяленняў ІТБК па Іркуцкай вобласці”.

Пад час падрыхтоўкі да з’езда, які ў адпаведнасці са статутам суполкі праводзіцца раз у два гады, ва ўсіх аддзяленнях Таварыства прайшлі справаздачна-выбарчыя сходы, на якіх выбраліся дэлегаты на з’езд. На самім з’ездзе была заслухана справаздача старшыні і рады ІТБК, прынята праграма развіцця суполкі на наступныя два гады.

ШУКАЛЬНІКІ

Да скарбаў зямных

Нетры Беларусі даследаваны крыху больш чым на сорок працэнтаў. Такую лічбу геалагі паведамлілі ў дэпартаменце па геалогіі Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя. А яшчэ ўраджэнцы нашага краю шукалі і шукаюць радовішчы карысных выкапняў у іншых месцах планеты. Увогуле ж беларуская геалогія маладая: ёй крыху больш за 50 гадоў. Тым не менш, даследчыкі нетраў ужо адкрылі на радзіме больш за 5000 радовішчаў і праяўленняў карысных выкапняў.

Іда Ганчаровіч

Пра падземныя скарбы, на якія багатая краіна, пра людзей, якія іх шукаюць — гутарка з намеснікам дырэктара Беларускага навукова-даследчага геалага-разведвальнага інстытута, доктарам геалага-мінералагічных навук Уладзімірам Левашкевічам.

— Уладзімір Георгіевіч, у Беларусі геалагам, безумоўна, яшчэ ёсць што даследаваць. Якія прагнозы на будучыню, ці не марнай тут будзе праца?

— Прагнозы вельмі аптымістычныя. Патэнцыял недраў Беларусі не вывучаны і на палову, і я ўпэўнены: нас яшчэ чакаюць цікавыя, вялікія адкрыцці. Няма, па ўсім відаць, у нас вялікіх запасаў вуглевадароднай сыравіны, але ў дастатку іншых, не менш важных выкапняў. А наконт нафты раскладка такая: адкрыта ў нас 74 радовішчы, здабываем з іх штогод каля двух мільёнаў тон. Спажываем — каля дзесяці, а перапрацаваць можам прыкладна 20 мільёнаў тон. Як бачым, сваіх запасаў для нас малавата. Таму і пачалі на ўзаемавыгадных умовах асвойваць радовішчы гэ-

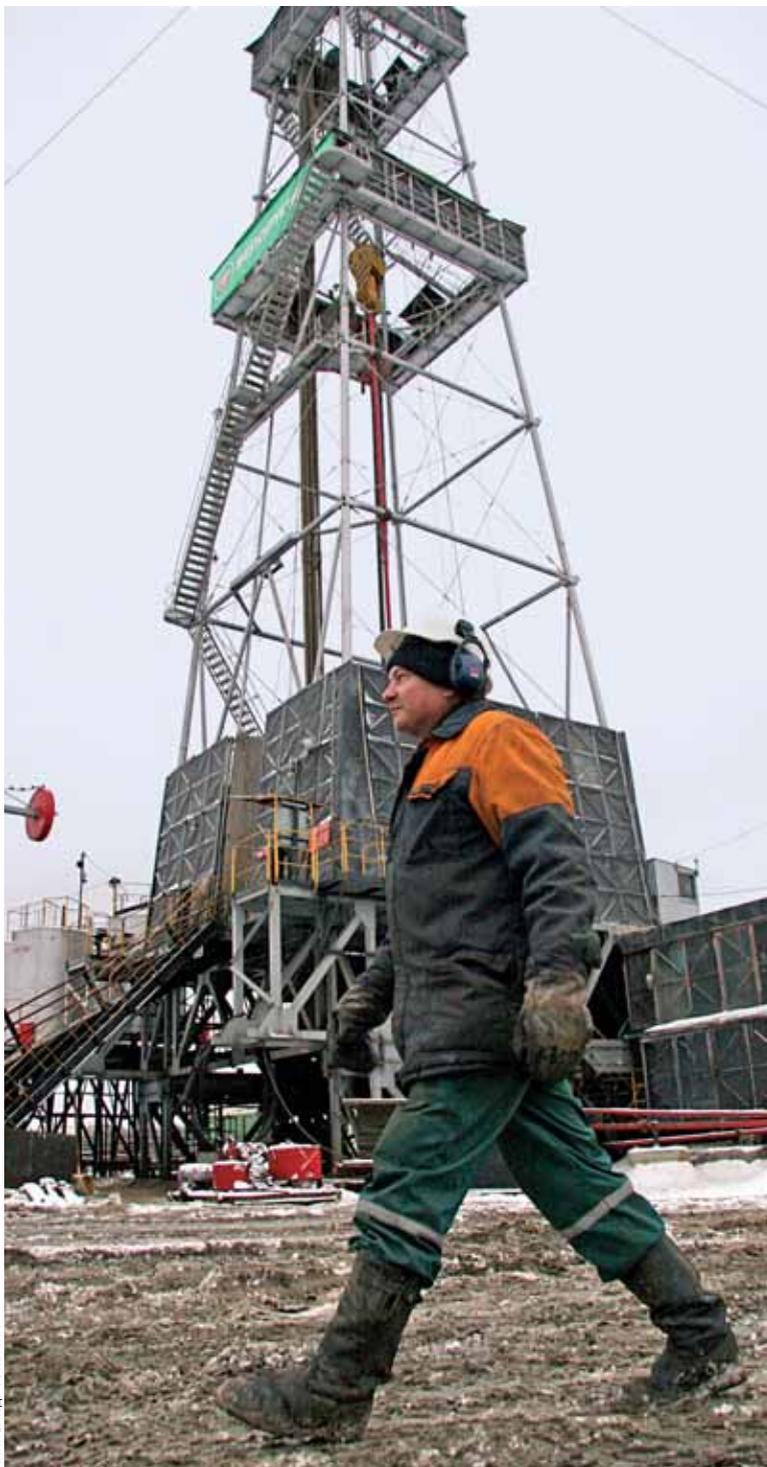
тых відаў карысных выкапняў у іншых краінах.

— У прыватнасці, у Венесуэле...

— Так. Яшчэ раней беларускія геалагі як добрыя спецыялісты былі запатрабаваныя па ўсім Савецкім Саюзе. У 70-я гады, напрыклад, мы працавалі на Байкала-Амурскай магістралі, крыху пазней шукалі газ у Заходняй Сібіры. Я восем гадоў у свой час працаваў на Кольскім паўвостраве, потым у Баранцавым моры: шукаў там алмазы, нафту, газ. Цяпер нашы спецыялісты працуюць у Паўднёвай Афрыцы, Іране, Венесуэле, Казахстане... Па свеце ёсць нават цэлыя беларускія пасёлкі, што ўзніклі з нагоды розных геалага-разведвальных праектаў, а таксама здабычы карысных выкапняў.

— На якія карысныя выкапні сапраўды багатыя Беларусь?

— Я б назваў найперш калійныя і каменная солі, а таксама прамысловыя расолы (накшталт вялікага падземнага Мёртвага мора), даламіт, фасфарыты, сапрапелі... Мы цалкам забяспечваем сябе будаўнічымі матэрыяламі. А па запасах калійных соляў Беларусь займае чацвёртае мес-



У бурільшыкаў яшчэ шмат працы на роднай зямлі

ца ў свеце. Невычэрпныя запасы і мінеральных вод: практычна дзе ні зрабі свідравіну — знойдзеш мінералку. Прычым па якасці яна часта не саступае лепшым імпортным аналагам. У не-

каторых месцах мінералізацыя дасягае да 400 грамаў на літр, і многія айчынныя санаторыі ўжо актыўна скарыстоўваюць гэтыя прыродныя багацці для аздаравлення людзей.

Гісторыя подзвігу і кахання

Вольга Каверына

Брэсцкі драмтэатр прадставіў спектакль “У спісах не значыўся” да 65-годдзя Перамогі

Як вядома, дзеянне аповесці Барыса Васільева разгортваецца на самым пачатку вайны ў асаджанай нямецкімі захопнікамі Брэсцкай крэпасці. Гэта гісторыя подзвігу і кахання яе апошняга абаронцы. Але прэм’ера Брэсцкага тэатра — гэта не толькі даніна гераічнаму мінуламу. Спектакль перш за ўсё скіраваны на маладзёжную аўдыторыю, прымушае задумацца над паняццем “Радзіма”, сэнс якога ў наш час застаецца нязменным.

Ваенна-патрыятычная тэматыка заўсёды займала годнае месца ў рэпертуары Брэсцкага драмтэатра, а пастаноўка п’есы Канстанціна Губарэвіча “Брэсцкая крэпасць”, прэм’ера якой адбылася ў 1953 годзе, стала для яго знакавай. Спектакль не сходзіў са сцэны некалькі дзесяцігоддзяў, быў паказаны больш за 900 разоў у многіх гарадах былога Саюза.

КААРДЫНАТЫ СПАДЧЫНЫ

Размова пра надзённае



Прафесар Віктар Шаду́рскі акрэсліў шляхі культурнай дыпламатыі

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Дарэчы, апеліравалі да дыяспары і іншыя. Называлі яе, выкарыстоўваючы прафесійны слэнг, “формай культурнай прысутнасці Беларусі ў свеце”. Дацэнт Сяргей Лукашанец умоўна падзяляе папулярызатараў бе-

ларускай культуры ў свеце на энтузіястаў (гэта, так бы мовіць, парыў іх сэрцаў) і прагматыкаў (прафесійных дыпламатаў). І менавіта аб’яднанне высылкаў тых і другіх бачыцца яму найлепшым варыянтам супрацоўніцтва. Аналізуючы польскі вопыт, дзе міністэрства замеж-

ных спраў працуе на “культурным фронце” ў цесным кантакце з міністэрствам культуры, ён звярнуў увагу на Інстытут Адама Міцкевіча — экспертны цэнтр, што займаецца распрацоўкай стратэгіі польскай культурнай дыпламатыі. Выступоўца прапанаваў стварыць на яго ўзор і беларускую структуру, таксама пры міністэрстве культуры. “Там ёсць людзі, вельмі зацікаўлены ў вядзенні культурнай дыпламатыі, — аргументаваў ён прапанову. — Гэта будзе пляцоўка як для распрацоўкі стратэгіі культурнай дыпламатыі, так і выпрацоўкі канкрэтных прапаноў, а яшчэ — пастаянны экспертны цэнтр для кансультацый беларускіх дыпламатаў”. На думку С.Лукашанца, такі цэнтр можа мець назву Інстытут Францыска Скарыны. Дзейнасць беларускага асветніка і першадрукара была інтэрнацыянальнай. Як вядома, ён нарадзіўся ў Полацку, вучыўся ў Італіі, а жыў на тэрыторыях, якія належаць сучасным Чэхіі, Літве, Расіі і іншым краінам.

У далёкую дарогу

Сяргей Кулягін

Магілёўскі аўтазавод накіруе ў Венесуэлу 20 шахтных самазвалаў

Гэтыя машыны прызначаны для працы ў шахтах, тунэлях, іншых абмежаваных умовах, яны могуць рухацца наперад і назад без разваротаў. Канструкцыя машын дазваляе ім працаваць ва ўмовах, дзе шмат вады пад каламі, яны абсталяваны сістэмай нейтралізацыі газаў, у кабінах устаноўлены кандыцыянеры. Машыны ўжо сабраны і хутка адпраўяцца за акіян.

Дзве зменныя брыгады са спецыялістаў высокай кваліфікацыі дапамогуць мясцовым аператарам увесці тэхніку ў эксплуатацыю і праводзіць яе гарантыйнае абслугоўванне.

“Калі машыны спадабаюцца венесуэльцам, то мы гатовы значна павялічыць пастаўкі сваёй тэхнікі на экспарт”, — адзначыў дырэктар прадпрыемства Міхаіл Галушкоў.

Пяты элемент

Пётр Арэшка

Спецыялісты кампаніі “Сакрамент ІТ” прыступілі да распрацоўкі камп’ютарнага сінтэзатара грузінскай мовы

Цяпер, як вядома, гэты рэзідэнт Парка высокіх тэхналогій ужо мае ў актыве чатыры якасныя сінтэзы мовы: беларускі, рускі, англійскі, літоўскі. Распрацоўкі кампаніі знаходзяць усё большае прымяненне: камп’ютары і смартфоны дзякуючы беларускім праграмным распрацоўкам гавораць з чалавекам на зразумелай яму мове, агучваюць любыя тэксты. Яны і ўвогуле жыццёва важныя для тых, хто мае праблемы са зрокам ці сыхам. Не выпадкова, дарэчы, заказчыкам чарговага, пятага галасавога сінтэзатара мовы выступіў Саюз сляпых Грузіі.

Дырэктар кампаніі “Сакрамент ІТ” Валерый Ягораў удакладніў: праграмае забеспячэнне будзе цалкам сумяшчальным з вядомай сістэмай Windows. У межах выканання закажу беларускія спецыялісты зробіць “новы мужчынскі галасавы модуль для грузінскай мовы”. Праграма, якая атрымала назву Georgian TTS Engine, будзе агучваць тэкставую электронную інфармацыю, а карыстальнік зможа выбіраць розныя параметры інтанацыі, рытмікі маўлення, хуткасць і вышыню тону вымаўлення. У рабоце над праграмай, акрамя ІТ-спецыялістаў, задзейнічаны вядучыя вучоныя-філолагі Беларусі.

Кампанія “Сакрамент ІТ”, адзін з вядучых у свеце распрацоўшчыкаў праграмнага забеспячэння ў галіне сістэм распазнавання і сінтэзу моваў, працуе ў сферы ІТ-тэхналогій амаль дзесяць гадоў. Мае дзелавых партнёраў у Чэхіі, Германіі, Францыі, Іспаніі, Расіі, Швецыі, Канадзе і іншых краінах.

ЭНТУЗІЯСТЫ

Кола жыцця Івана Супрунчыка

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

“Старыя людзі расказалі мне такую легенду: адзін разумны хлопец на сяле па імя Лефан Лефаня забіў цяля і падзяліў яго па родах, тым самым кожнаму роду даў адметную характарыстыку, — паказвае на статуі асілка Лефана гісторык. — Напрыклад, Кашэўскім аддаў рогі, бо яны не саступаюць з дарогі. Макадом прынес цялячае каленца, бо ў іх няма дроў ні паленца. Барысям падзяліў шкуру, бо ў іх дурная натура. Кормлецу дасталася галава, бо там маладзіца малада (і ў іх дзяўчаты ўсе нараджаліся прыгажунямі). Мельнікам аддаў кішкі, каб завязваць мяшкі (яны багацеямі лічыліся на сяле, ветракі трымалі)... Ну і гэтак далей.” Кожная характарыстыка роду актуальная і па сёння, прызнаецца Іван Піліпавіч: адны ўпартыя, другія багатыя — з родавага кола цяжка вырвацца.

Сватаўство, заручыны, выселле

Калісьці хлопцы, расказваюць, хадзілі на Палессі да 18 гадоў адно ў доўгіх кашулях. І калі толькі хлопец збіраўся ажаницца, тады маці шыла яму штаны.

Хадзілі ў сваты палешукі з барылам (драўляным глякам), поўным самагонкі ці медавухі, і вярэнкай (плеценай з бяросты торбай), поўнай хлеба ці мёду. Дык вось, ад таго гляка і ідзе зняважлівая народная мянушка алкаголікаў. Людзі так і кажуць на выпівоху: барыла.

Падыходзілі сваты да хаты маладой і шпурлялі лапці са словамі: “Шуры-муры, лапці ў хату”. Калі бацька прымаў сватоў, то запрашаў гасцей у хату. А як сваты былі не даспадобы, то лапці ляцелі назад са словамі: “Не шурай, не бурай, ды свае лапці забірай”.

Іван Супрунчык пра многія мясцовыя абрады ведае ад бацькоў, старых жыхароў вёскі ды ад сваёй маці хроснай, якой ужо



Іван Супрунчык у Музеі палескага побыту

амаль сто гадоў. “Мая маці казалі, што нашага бацьку да жаніцьбы і ў вочы не бачыла, — успамінае. — Прывялі, сасваталі і ажанілі. Так раней і рабілі, бо лічылі: як за дзяўчынай ёсць добры пасаг — зямля ці золата — то грэх з ёй не ажаницца”. Пасля сватаўства ладзілі заручыны. Потым маладыя ішлі ў царкву, вянчацца. Пасля царквы — да маладой, свякроў правярала нявестку: брала дзяжу, у якой раней мясілі цеста на хлеб. Яе ставілі на парозе. Калі дзяўчына была цнатлівая, то смела становілася на покрыву дзяжы, а не дык баялася і абыходзіла збоку. Пасля свякроў частавала маладых мёдам: спачатку мужа, пасля — жонку. Калі жонка грэблівая ела мёд з той жа лыжкі, што і муж, людзі падмячалі: будзе яна кепскай спадарожніцай па жыцці.

Нараджэнне дзіцяці

У вёсцы заўжды была павітуха, яе рукамі і пераразаліся пупы. Іван Піліпавіч распавёў пра такі абрад, які мае карані ў глыбокай даўніне: цяжарную жанчыну нават летам везлі да павітухі на санях. Каб і выпад-

кова не штурхнуць.

Для немаўляці бацька ладзіў кранджолы — лольку, што трымалася на трох абапартых адзін аб другі кіях. Такую калыску з дзіцем можна было і ў поле ўзяць, каб у цяньку паставіць. На сцяне ў музеі бачу малюнк: цікавы мясцовы паданні Іван Піліпавіч сам любіць ілюстраваць. “Гэтыя малюнкі расказваюць пра Ладоню, мужчыну, які сам сабе зарабіў мянушку, — расказвае гісторык. — Пайшлі муж з жонкай у поле працаваць. Тады ўжо паншчыну адмянілі, але сялян прымушалі яшчэ гады два яе адпрацоўваць. Сям’я ўзяла і кранджолы, дзе спала дзіцятка. Раптам малое заплакала, і маці кінулася да яго. А пан быў злыднем, падляцеў да сялянкі ды давай яе біць. Не вытрымаў муж і так заехаў па вуху пану вялізнай рукой — той аж аглух і аслеп. Пан падаў скаргу ў мазырскі суд. Муж быў бяспрашны, пайшоў да Мазыра пешшу, а па дарозе прыгаворваў: “На мядзведзі еду, воўкам падпіраюся, вужом падперажуся і нікога не баюся”. “Чым біў пана?” — спыталі судзі. “Ладоняю”, — адказаў селянін. Судзі парайліся між

сабой ды змиласціліся. Селянін вярнуўся ў вёску і расказаў пра ўсё людзям. Так і нажыў сабе мянушку: Ладоня”.

Зыход

Бытаваў на Палессі такі звычай: калі нябожчыка выносілі з хаты, то перадавалі цераз яго хлеб, з сенаў у хату: гэта каб на гаспадарскім стале хлеб не зводзіўся. І ўсюды, праз усё жыццё сялянскае былі сімвалы. Нашы продкі, гаворыць гісторык, паважалі агонь, хлеб і ваду. Таму і на лапаце выразалі крыж як сімвал Сонца. І цяпер, калі для нябожчыка выкапаюць яму, то лапаты складваюць крыжам — сімвалізуюць Сонца. А душа таго, хто сышоў у іншы свет, кажуць, жыве ў хаце дзеваць дзён, таму на стале заўсёды для памерлага ставяць кубак з вадой, лыжку, міску. І адно праз сорак дзён душа пакрыжыць над сялом і адлятае ў нябесны Вырай...

Працяг будзе!

У музеі Івана Супрунчыка можна знайсці шмат простых сялянскіх рэчаў дабрабыту. Вось, скажам, драўляная пральная ма-

шына, нахшталь вялікай калоды, якую называлі жлукта. Адзёны ў жлукту кідалі, попелам засыпалі і на ноч мкнуць пакідалі. Раніцай неслі на раку прапаласкаць. А вы бачылі... старажытны маразільнік? Ён як плечы з лазы кош, па форме падобны да вулея. Туды клалі мяса, рыбу, сала і зімой вышвалі за акно, на мароз. Летам такі кош вісеў на скразняку, у ім прадукты не псаваліся.

Майстры знатныя жылі на Палессі! “У суседнім Давыд-Гарадку былі майстры, якія без адзінага шву боты рабілі, — паказвае мне такі рарытэт гісторык. — Здыруць шаўцы шкуру з ног жывёліны, падшыюць толькі падэшву — і абутак гатовы”.

На покуці, гэта значыць у чырвоным куце, самым ганаровым месцы хаты, нашы продкі падвешвалі раней кола: яно сімвалізуе само жыццё. Так і зрабіў Іван Піліпавіч, стварыўшы пакой хаты селяніна. Кола яшчэ ўпрыгожана, як і раней, ручніком.

У музеі едуць не толькі школьнікі з Брэстчыны, іншых месцаў Беларусі, але і галандцы, французы, немцы... Работы майстра, яго малюнк і драўляныя статуі аб’ехалі па выставах з паўсвету, а многія і цяпер знаходзяцца ў музеях Беларусі, іншых краін. Іван Супрунчык амаль дзесяць гадоў уваходзіць у Беларускае саюз майстроў народнай творчасці, ён народны майстар Беларусі, двойчы лаўрэат фестывалю “Славянскі базар ў Віцебску”, адзначаны спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Беларусі “За духоўнае адраджэнне”, мае шэраг іншых узнагарод. Ды галоўнай сваёй заслугай лічыць музей. І тое, што ў Цераблінцы едуць і едуць экскурсіі, што плён яго працы цікавы для людзей.

Наталля Сергуч,
студэнтка Інстытута журналістыкі
Беларускага дзяржаўнага
ўніверсітэта,
Сталінскі раён

ПРАЦЯГ ТЭМЫ

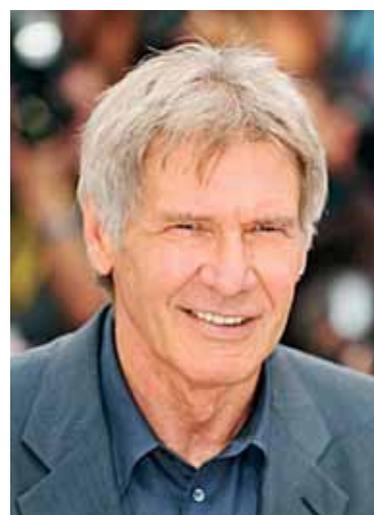
Мінскія карані галівудскага кінаакцёра

Бабуля Харысана Форда была родам з Беларусі

Узяцца за пошукі звестак пра Ганну (Анну, Ханну, Хаю, магчыма, па вымаўленні, Фанну) Ліфшыц мяне падштурхнула публікацыя “Чалавек шукае чалавека” ў “Голасе Радзімы” (11 верасня 2008 г.). Прыгадаю: тады група маскоўскіх і англійскіх карэспандэнтаў звярнулася ў газету з просьбай дапамагчы ім знайсці мінскія сляды “любімай бабулі” амерыканскага акцёра Харысана Форда. Сусветную славу яму прынесла выкананне галоўных роляў у фільмах “Індыяна Джонс” і “Зоркавыя войны”. Вядома было, што яна эмігравала ў ЗША разам з бацькамі каля 1907 года, а потым выйшла замуж за ірландца Гары Нідэльмана. Іх дачка, артыстка Дора (Дораці) Нідэльман Форд, якая нарадзілася ў 1917 годзе, і стала маці знакамітай галівудскай кі-

назоркі. Аўтары той публікацыі, Галіна Івуць і Адам Мальдзіс, заканчвалі яе словамі надзеі, звернутымі да супрацоўнікаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, якім яны пераадрасавалі “просьбу нашых зарубезных калег-журналістаў”.

Я ўзялася за пошукі адпаведных дакументаў у фондзе “Канцэлярыя мінскага грамадзянскага губернатара”: туды эмігранты накіроўвалі прашэнні аб выдачы зарубезных пашпартоў. Працэдура іх атрымання была даволі складанай, апрача прашэння трэба было здаваць “унутраны” пашпарт і, у выпадку вяртання, атрымоўваць яго такім жа чынам назад. Для пошуку вызначыла два рускія варыянты прозвішча: “Лифшиц” і “Лившиц”. Аказалася, за перыяд з 1906 да 1910 года з Мінска выязджалі тры асобы з



Акцёр Харысан Форд

першым варыянтам прозвішча і пяць — з другім. Асабліва нас, зразумела, цікавілі не ўладальнікі пашпартоў, а члены іх сем’яў. Найперш сустрэліся 52-гадовая Хая Невахаўна, жонка Абрама

Меіра Ліўшыца, і 35-гадовая жонка мінскага правізара Саламона Ліфшыца Фанна Давідаўна. Але па сямейным стане і ўзросце яны яўна не падыходзілі...

Нарэшце ў фондзе 925 (вопіс 2) аказалася справа № 86. У ёй названа 12-гадовая Ханна Фейга, дачка мінскай мяшчанкі Таўбы Ліфшыц, якая з дзяўчынкай і дзесяцігадовым сынам Львом Якавам у другі раз выехала з Мінска ў 1908 годзе. Ханна Фейга найбольш падыходзіла па імя і ўзросце (1896 года нараджэння?), каб потым стаць бабуляй Харысана Форда (у 1917-м яна ўжо магла нарадзіць). На жаль, у пасведчанні мінскага паліцмаистра, выдадзеным Таўбе Ліфшыц 30 кастрычніка, не ўказана месца, куды яна накіроўвалася. Сказана толькі: яна пакідала краіну па хадайніцтве

мужа і “па ўласных справах”. Але з дакументаў відаць, што першы раз яна выязджала за граніцу ў 1906 годзе. Да дазволу падшыта і копія замежнага пашпарта, з якой відаць: у якасці пункту перасячэння граніцы быў вызначаны горад Вежбалова (цяпер Вербаліс, Літва). Значыць, там, а таксама ў Брукліне магчымы дадатковыя знаходкі. Цяпер шукаць будзе прасцей: вядомы імя, час, месца...

Пасля 1908 года замежны пашпарт Таўбы Ліфшыц ужо не быў запатрабаваны, значыць, і яна сама з сям’ёй назад не вярталася. З гэтага вынікае, што яе дачка Ханна Фейга Ліфшыц, хутчэй за ўсё, і стала бабуляй любімага глядачамі Харысана.

Надзея Статкевіч,
супрацоўніца Нацыянальнага
гістарычнага архіва Беларусі

ТВОРЧАСЦЬ

Таленавітыя не па ўзросце

Лепшыя дзіцячыя малюнкi амаль з трыццаці краін трапілі на выставу ў Мінск

Людміла Мінкевіч

“Калі яны прыходзяць у мастацкія класы, студыі, то і не думаюць пра конкурсы, узнагароды накшталт медаля”, — разважае Вольга Суханіцкая, выкладчык студыі выяўленчага мастацтва з Мазыра.

Зразумела, конкурсы і выставы — не самамэта для юных мастакоў. Аднак дзякуючы ім можна падзяліцца радасцю, творчымі пачуццямі. Пэўна, таму так шмат удзельнікаў у Міжнародным конкурсе дзіцячага малюнка “На сваёй зямлі”, які праводзіцца ў Беларусі з 2006 года. Беларусь, Расія, Казахстан і Малдова пачыналі справу, а сёлета малюнкi на конкурс даслалі дзеці аж з 29 краін: Славакіі, Грэцыі, Кітая, Індыі, Канады, Намібіі... Каля 13 тысяч работ! Цэлы тыдзень іх вывучала журы — прафесійныя мастакі, выкладчыкі і прадстаўнікі часопісаў па мастацтве з Беларусі, Расіі, Украіны і Польшчы. Лепшыя дзіцячыя малюнкi трапілі на выставу ў Мінск.

“Імкнуліся адабраць самае цікавае і годнае, што магло б стаць прыкладам сапраўднай творчасці для дзяцей, — гаворыць старшыня журы, член Саюза мастакоў Беларусі Леанід Гоманай. — У гэтых работах ёсць эмоцыі, пачуццё стылю, цэласнасць, густ... Карацей, тое, што і павінна быць у творах”.

Што на малюнках? Усё,



Дзіцячы погляд на свет — гэта заўсёды адкрыццё чагосьці новага

што заўважае дзіцячае вока. Бацькі купуюць малага ці гайдаюць калыску, вядуць дзяцей у школу, гуляюць з імі ў снежкі. Сябры ганяюць мяч па двары, суседкі размаўляюць на лаўцы. Клоўн з шарамі, гімнастка скача са стужкамі. Хатнія любімцы: коцікі, сабакі... Вясковыя і гарадскія пейзажы. Рэлігійныя і абрадавыя святы. Дарагое і блізкае, радаснае і сумнае, — усё тое, з чаго складваецца вобраз іх роднай зямлі: Турцыі, Інданезіі, Сербіі, Беларусі і гэта далей.

Дзіяна Няхайчык са Смалявіцкайдзіцячайшколы мастацтваў — у ліку “са-

мых-самых”. Удзельнічае ў конкурсе трэці раз і трэці раз перамагае. Сёлета была сярод тых адзінаццаці, чые працы атрымалі самы ганаровы дыплом I ступені. За пяць гадоў захаплення творчасцю Дзіяна знайшла свой стыль, які ўражвае журы: разнастайная тэхніка, багатыя каларыстыка, тэматыка... “Ідэі ўзнікаюць спантанна, — прызнаецца Дзіяна. — Магу ісці па вуліцы, убачыць дом і ўявіць яго адлюстраваным у лужы, быццам намаляваным самой прыродай”.

На цырымонію ўзнагароджвання са Смалявіч прыехала не толькі Дзіяна

— яшчэ з дзесятка юных мастакоў, што занялі па выніках конкурсу прызавыя месцы. Адкуль у маленькім горадзе столькі талентаў? “Смалявічы, хоць і невялікі гарадок, але на запіс да нас у мастацкі клас чарга стаіць, нават бацькі з дзецьмі на руках прыходзяць, — усміхаецца выкладчыца Наталля Камінская. — З маленства далучаюць да творчасці”.

Адна справа — прыняць дзяцей, а другая — дапамагчы раскрыцца таленту. Незаменная тут роля выкладчыкаў: яны і з тэмамі дапамогуць, і да выставы падрыхту-

юць. Арганізатары, а гэта міністэрствы культуры, адукацыі, прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Беларусі, грамадская арганізацыя “Беларускі зялёны крыж”, аддаюць выхавачыя намажы. Не здарма на цырымонію ўзнагароджвання запрошаны былі лепшыя кіраўнікі мастацкіх студый, класаў і школ. Рэдактар часопіса “Артклас” Вольга Міхайлюк ужо запрасіла іх вучняў паўдзельнічаць у Міжнародным конкурсе дзіцячага пленэрнага малюнка “Залаты мальберт”, які штогод праводзіцца ў Львове.

Зоркі — да Свята Перамогі

Максім Карповіч

Конкурс маладых талентаў назваў лаўрэатаў

Рэспубліканскі конкурс “Зорка ўзыхля над Беларуссю” праводзіўся ў тры этапы. І нядаўна ў Мінску вызначыліся пераможцы ва ўсіх дванаццаці намінацыях. Зрэшты, вітаючы прысутных у зале Маладзёжнага тэатра эстрады, міністр культуры Беларусі Павел Лагушка слухна заўважыў: тых, хто паспяхова пераадолеў нават два туры, можна лічыць пераможцамі. Юныя адораныя беларусы пераможцы яшчэ і таму, што яны любяць нацыянальную культуру, імкнуцца праявіць свой талент і яго развіваць.

Фіналы конкурсу, у якім з лістапада 2009 года прынялі ўдзел амаль 4 тысячы чалавек ва ўзросце ад 16 да 31 года, праходзілі на розных пляцоўках. Конкурс стаў добрай магчымасцю для моладзі паказаць сябе ў розных відах і жанрах мастацтва. Дарэчы, па яго выніках ствараецца кадравы рэзерв юных “зорак” для іх далейшай работы ў сферы культуры. Заклучны гала-канцэрт пераможцаў конкурсу “Зорка ўзыхля над Беларуссю” пройдзе 7 мая ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі, якраз напярэдадні 65-годдзя Вялікай Перамогі.

Музыка збліжае...

У Эстоніі выступіў сімфанічны аркестр з Маладзечна

Прыгожы горад Міншчыны быў блізім Міхалу Клеафасу Агінскаму: там жыў яго дзядзька, і кампазітар не раз гасцяваў у яго. Імя М.Агінскага не выпадкова носіць Маладзечанскае музычнае вучылішча. Створаны пры ім сімфанічны аркестр, які нядаўна гастралюваў па Эстоніі, даволі вядомы, мае званне заслужанага калектыву Беларусі.

Першы канцэрт, які ладзіўся пры падтрымцы Генеральнага консульства Беларусі, прайшоў у Цэнтры рускай культуры Таліна. Паслухаць вядомыя творы П. Чайкоўскага, М.Рымскага-Корсакова, С.Рахманінава, І.Дунаеўскага прыйшлі прадстаўнікі дзяржаўных органаў Эстоніі, дыпкорпусу, беларускай дыяспары. Былі словы ўдзячнасці ў адрас арганізатараў канцэрта, а беларускі калектыв атрымаў ад Генконсульства граматы.

Радаўніца: час успамінаў

Папулярны з савецкіх часоў фільм “Белыя Росы” можа атрымаць працяг

Іван Ждановіч

“Белыя Росы. Радуніца” — такую назву, паводле папярэдняй версіі Аляксея Дударова, будзе мець новы сцэнарый. А можа і сам фільм. Пра гэта вядомы драматург ўжо расказаў журналістам. Праўда, зусім не раскрываючы падрабязнасцяў задумы. А на творчым вечары з нагоды 75-годдзя аднаго з герояў фільма “Белыя Росы”, народнага артыста Беларусі Генадзія Гарбука, нават падарыў яму першы варыянт сцэнарыя. Справа рухаецца...

Нішто не вечна. Помніцца, сам Дударай, якога на пачатку 80-х фільм у адначасе зрабіў знакамітым “на ўвесь савецкі свет”, доўга адмаўляў саму ідэю працягу фільма. Бо — не ўваскрасіць тое, што памерла. А жыццё рэзка, амаль рэвалюцыйна змянілася. Гэта, казаў, як першае каханне: у маладосць не

вернешся, і “дубль” будзе іншым. Але вось, мусіць, прыйшоў час, каб светла, як на Радуніцу продкаў, узгадаць мінулае. Дыялектыка... І цяпер аўтара, які робіць даводку сцэнарыя, вельмі хвалюць: хто ж з рэжысёраў рэалізуе ягоныя планы? Хто сэрцам адчуе беларускі дух прыдуманай ім вёскі Белыя Росы, загляне ў светлыя душы нашчадкаў выдуманых ім племені белых росаў, якога, прызнаўся ён нядаўна, у гісторыі ніколі і нідзе не было? Хто ўзновіць асаблівую атмасферу таго, першага фільма? І ці зможна нехта “ўвайсці ў тую ж творчую раку” нанова больш чым праз дваццаць пяць гадоў?..

Белыя Росы. Радуніца... Як на мой погляд, у самой назве ўжо шмат чаго сказана. Таму пра творчыя планы Аляксея Ануфрыевіча, былога вясцоўца з Дубровенскага раёна Віцебшчыны, і згадалася

мне ў светлую, крыху тужлівую пару Радуніцы-Радуніцы. Цяпер ў Беларусі гэта дзень асаблівых, выхадных. Па даўняй традыцыі на 9-ы дзень па Вялікадні мы наведваем магілы продкаў. Прыбіраем там сухія траву і лісце, прыносім кветкі, свечкі ды лампадыкі, ціха гаворым з продкамі — нібы сэрцы прыадкрываем ім насустрач. І сустракаемся з землякамі, якія таксама прыязджаюць адсюль да радзінных каранёў.

“Белыя Росы”... Якая ж гэта цёплая камедыя! Пра старога Фядоса Ходаса (ролю якога сыграў Усевалад Санаеў), які жыве ў старым вясковым доме на ўскрайку горада, яго неўтаймоўнага суседзевеселуна (Барыс Новікаў) ды трох сыноў. І зыход у іншы свет для дзеда не за гарамі, і горад (цяпер бы казалі: глабалізацыя!) наступае — ды ніяк не хочацца старому ветэ-



Кадр з фільма “Белыя Росы”

рану працы і трох войнаў перабірацца ў новую кватэру, адрывацца ад зямлі... У фільме, створаным па дударайскім сцэнарыі кінарэжысёрам Ігарам Дабралабовым, зняліся і такія вядомыя акцёры, як Мікалай Карачанцаў, Міхал Какшэнаў, Генадзь Гарбук, Станіслаў Садальскі, Стэфанія Станюта, Галіна Макарава...

Якім будзе працяг? Упэўнены: шчымым, настальгічным. І абавязкова — светлым, як і само вясное свята Радуніца, калі кожны з нас чуйна ўслухоўваецца ў дыханне Роду, Народу, Вечнасці.